

การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์

วิทยา: สาขาพยาบาลศาสตร์

Qualitative Research Design and Data Analysis in Phenomenology: Nursing Science

ชัชวาล วงศ์สารี

Chutchavarn Wongsaree

อาจารย์ประจำวิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Instructor College of Nursing and Health, Suansunandha Ratchabhat University

Received: September 3, 2018

Revised: November 27, 2018

Accepted: November 28, 2018

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยโดยอาศัยกระบวนการย่อความ การนำเสนอข้อมูลที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์รายประเด็นและการสรุปความที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องตรงตามประเด็นการวิจัย การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาเป็นการศึกษาประสบการณ์จากตัวบุคคลซึ่งได้รับความนิยมมากขึ้นในสาขาพยาบาลศาสตร์ ประเด็นท้าทายของนักวิจัยวิจัยเชิงคุณภาพคือการสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูลและข้อค้นพบจากการวิจัย บทความนี้จึงมุ่งอธิบายการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ถูกต้องและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้วิจัยได้ศึกษาให้เกิดความชัดเจนก่อนวางแผนและก่อนลงมือวิจัยต่อไป เนื้อหาบทความประกอบด้วย (1) การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ 5 ประเด็น ได้แก่ คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย กรอบแนวคิดการวิจัย วิธีการศึกษาวิจัยและความถูกต้องตรงตามประเด็นของผลการวิจัย พร้อมทั้งตัวอย่างการออกแบบการวิจัยที่ถูกต้องเพียงพอตามหลักวิชาการและ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา เสนอตามแนวคิดของฮัสเติร์ลและไฮเดกเกอร์ ซึ่งแต่ละแนวคิดมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่แตกต่างกันจากการทบทวนวรรณกรรมพบวิธีที่ได้รับการนิยมนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ โคลไลซี (Colaizzi) จีออจี (Giorgi) และแวน คัม (Van Kaam) วิธีที่ได้รับการนิยมนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ไดเคิลแมนและอัลเลน (Diekemmann and Allen) เลียนวนาร์ด (Leonard) และเบนเนอร์ (Benner)

คำสำคัญ: การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ, การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา, พยาบาลศาสตร์

Abstract

Qualitative research is creating inductive summaries, by data reduction, data display presentation of data linking the relationship, the issue and the interpretation of the correct interpretation of the research. Phenomenology research is the study of personal experiences, which are increasingly popular in the field of nursing Science. Challenges of Qualitative Researchers are the creation of credibility and the findings of research. The article focus describe the design,

qualitative research, and appropriate analytical methodology for the researcher to make clear before planning and before research. The content included; First, qualitative research design the focus is on five elements: research questions Research objectives, research framework, the research methodology and the accuracy of the results of the research. Include examples of research design that are sufficiently academic. Second, analysis of phenomenological data proposed by the concept of Edmund Husserl and concept of Heideggerian each of these ideas has a way of analyzing data that relies on the reliability of the data. The literature review found popular ways of the concept of Husserl phenomenology method: Colaizzi, Giorgi, and Van Kaam method. The popular ways of concept of Heideggerian phenomenology method: Diekelmann and Allen, Leonard, and Benner.

Keywords: Qualitative Research Design, Data analysis in Phenomenology, Nursing Science

บทนำ

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่แสวงหาความจริงในสภาพที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ (Naturalistic inquiry) ซึ่งเป็นการสอบสวน มองภาพรวมทุกมิติ (Holistic perspective) ด้วยตัวผู้วิจัยเอง เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่สนใจกับสภาพแวดล้อมนั้น โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นความรู้สึคนึกคิด คุณค่าของมนุษย์ และความหมายที่มนุษย์ให้ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบตัว เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) (Oumtane, 2016) การพยาบาลเป็นการดูแลด้วยบทบาท 4 มิติของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาล โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพต่อผู้ป่วยแบบองค์รวมตามปัจเจกบุคคลอันได้แก่ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การช่วยแพทย์ทำการรักษาโรค และการฟื้นฟูภาวะสุขภาพ ให้ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจและจิตวิญญาณของผู้รับบริการ โดยใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ในการบริการ (Wongsaree and Pongboriboon, 2014) การวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาศาสตร์การพยาบาลจึงเป็นการมุ่งหาความรู้ซึ่งเป็นเหตุเป็นผลที่อยู่ในตัวของบุคคลซึ่งเป็นผู้รู้ข้อมูลหรือเป็นบุคคลที่รู้ประสบการณ์ตามบริบทของตน จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าปัจจุบันมีรายงานวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาศาสตร์การพยาบาลของประเทศไทยถูกเผยแพร่มากขึ้น สามารถจำแนกออกเป็น 3 ข้อค้นพบคือ ข้อค้นพบด้านการบริหารการพยาบาล ข้อค้นพบด้านการ

บริการทางการแพทย์และข้อค้นพบด้านการศึกษาในสาขาศาสตร์การพยาบาล ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีคุณค่าในการพัฒนาศาสตร์การพยาบาล

การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการศึกษาความหมายและกระบวนการที่อยู่ในสถานการณ์หนึ่งให้เกิดความกระจ่างชัดด้วยการให้คำอธิบายที่ได้มาจากการรับรู้บริบทของสถานการณ์นั้นๆ อันเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณาและปัจจัยการดำเนินชีวิตตามปัจเจกบุคคลซึ่งวิจัยเชิงคุณภาพมักมองหาเหตุผลในสถานการณ์หนึ่งๆที่เกิดขึ้น เพื่อนำเหตุผลนั้นมาอธิบายสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเรียกโดยรวมในการศึกษารูปแบบนี้ว่า การศึกษาตาม “ปรากฏการณ์วิทยา” นั่นเอง มโนทัศน์ทางการวิจัยเชิงคุณภาพมีความเชื่อว่าบุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ บุคคลที่ร่วมเหตุการณ์เป็นบุคคลที่มีประสบการณ์และความรู้สึก ที่ดีที่สุดในบริบทนั้นๆ (Phothisit, 2009) กล่าวคือประสบการณ์เป็นความรู้และทักษะเฉพาะของบุคคลที่ได้มาจากการเผชิญกับเหตุการณ์ในการดำรงชีวิตในแต่ละวัน การเรียนรู้จากเหตุการณ์จะตกผลึกเป็นความรู้ แง่คิด มุมมองและการปรับตัวหลอมรวมเป็นพฤติกรรมของบุคคลตามมา ดังนั้นการศึกษาเชิงคุณภาพจึงเป็นการศึกษาประสบการณ์ที่อยู่ในตัวของบุคคลซึ่งมีความแตกต่างที่ซับซ้อนตามภูมิภาคของที่อยู่อาศัย ความคิด ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม รูปแบบการดำรงชีวิต ระดับการศึกษาและการเปลี่ยนผ่านของกลุ่มคน เป็นต้น ดังนั้นการเก็บข้อมูลให้ได้ความชัดเจนสมบูรณ์นักวิจัยเชิงคุณภาพ

จึงต้องใช้ความอดทนที่ยืดหยุ่นสูงและตั้งมั่นอยู่ในความไม่ลำเอียงในการตีความหมายและการวิเคราะห์ข้อมูล

บ่อยครั้งที่ผลงานวิจัยเชิงคุณภาพถูกโต้แย้งถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล กลุ่มนักวิจัยเชิงคุณภาพจึงพยายามคิดวิธีที่จะทำให้ผลงานเชิงคุณภาพเกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น (Guba and Lincoln, 1989) ผู้นิพนธ์จึงได้เขียนบทความนี้ขึ้นเพื่อเสนอวิธีการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาพยาบาลศาสตร์ให้ผู้สนใจได้ทำความเข้าใจและนำไปประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยพัฒนาศาสตร์การพยาบาลสืบต่อไป เพราะเชื่อว่าการออกแบบการวิจัยที่ถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามวิธีที่เหมาะสมจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงที่สุด ช่วยลดข้อโต้แย้งในความน่าเชื่อถือของข้อมูลลงได้ อนึ่งเนื้อหาในบทความนี้ส่วนใหญ่ล้วนมีความคลาสสิกในแหล่งที่มา ดังนั้นเอกสารอ้างอิงบางฉบับอาจล้าหลังแต่ให้ความชัดเจนตามแหล่งกำเนิดของนักทฤษฎี

1. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาพยาบาลศาสตร์ (Qualitative research design in nursing science) การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการจะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ผลการศึกษาระดับคุณภาพที่ปรากฏขึ้นเกิดความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ซึ่งการออกแบบที่เพียงพอจะทำให้ได้ขั้นตอนที่มีแบบแผนสมบูรณ์ตามกระบวนการวิจัย นักวิจัยที่มีประสบการณ์มากจะให้ความสำคัญกับการออกแบบการวิจัยที่ถูกต้อง

ตามหลักวิชาการก่อให้เกิดความเหมาะสมในโครงสร้างอันเปรียบเสมือนการกำหนดแผนที่ความคิดของนักวิจัยในการทำวิจัยเพื่อบรรลุในคำตอบที่สนใจ (Phothisita, 2009) ความแตกต่างในการออกแบบวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ความเข้มงวดในโครงสร้างที่ถูกออกแบบโดยวิจัยเชิงปริมาณเมื่อกำหนดแนวคิด ทฤษฎี ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล แล้วต้องปฏิบัติตามแผนนั้นซึ่งมีความยืดหยุ่นน้อยมากหรืออาจไม่มีความยืดหยุ่นเลยก็ได้ในงานวิจัยที่ต้องควบคุมอย่างเคร่งครัด (Srisatidnarakorn, 2010) ส่วนการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพจะออกแบบที่ยืดหยุ่นตามความจำเป็นตามหลักการและแนวคิดทฤษฎี นอกจากนี้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพยังต้องให้ความสำคัญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เช่น ขณะสัมภาษณ์เกี่ยวกับความทุกข์ทรมานในการดูแลลูกที่ป่วยในระยะสุดท้าย แม้ร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่ร่วม 10 นาที ก่อนจะหยุดร้องไห้และกล่าวว่า “...ดิฉันไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลนี้...” ในลักษณะเช่นนี้ผู้วิจัยต้องยืดหยุ่นและปรับตัวทุกบริบทในการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลนั้น อาจนัดสัมภาษณ์อีกครั้งตามให้ผู้ให้ข้อมูลพร้อม เป็นต้น ฉะนั้นการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพจึงปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์เฉพาะหน้า (emergent design) (Phothisita, 2009; Umtanee, 2016)

Maxwell (1996-2012) เสนอว่า ในการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

ตาราง 1

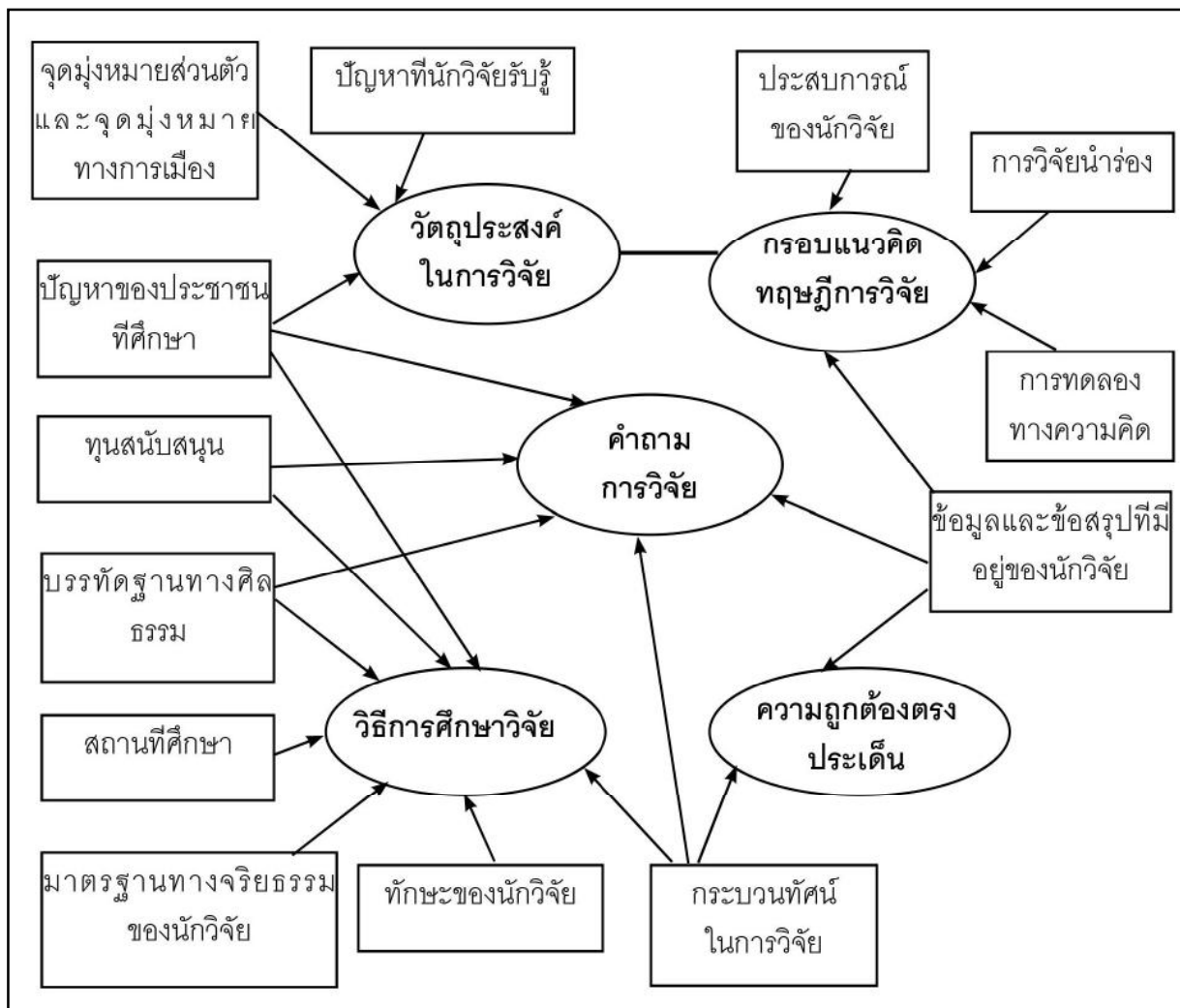
องค์ประกอบสำคัญและคำอธิบายองค์ประกอบสำคัญสำหรับการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ

องค์ประกอบสำคัญ	คำอธิบายองค์ประกอบสำคัญสำหรับการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ
1. คำถามการวิจัย (research question)	เป็นข้อคำถามที่นักวิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด มุมมอง ประสบการณ์ของผู้วิจัย กรอบแนวคิด ทฤษฎีชั่วคราวและทฤษฎีถาวรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าผู้ให้ข้อมูลต้องตอบคำถามการวิจัยจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลเองในเรื่องที่กำลังศึกษา คำถามวิจัยในงานวิจัยเชิงคุณภาพจัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก เปรียบเสมือนศูนย์กลางในการออกแบบการวิจัย

องค์ประกอบสำคัญ	คำอธิบายองค์ประกอบสำคัญสำหรับการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ
2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย (purpose)	เป็นเป้าหมายสูงสุดที่นักวิจัยต้องการบรรลุถึงการวิจัยในเรื่องนั้นๆ โดยนักวิจัยต้องตั้งวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องการวิจัย เหตุผลที่จะศึกษาวิจัยและนักวิจัยต้องมีกระบวนการอันจะช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายนั้นๆ ด้วย
3. กรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual frame work)	เป็นกรอบมโนทัศน์หรือมุมมองที่นักวิจัยจะใช้ตอบคำถามการวิจัยที่ตั้งเอาไว้ กรอบแนวคิดการวิจัยจะบอกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับปรากฏการณ์ทางแนวคิดและทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาค้นคว้า ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยผู้วิจัยสร้างมาสร้างขึ้นได้จาก 4 ทางเลือกหรืออาจสร้างผสมผสานกันจากการทบทวนวรรณกรรมจากหลายแหล่งก็ได้ กล่าวคือ (1) สร้างจากแนวคิดเบื้องต้นอันเกิดจากทักษะความรู้หรือประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัยที่อยากจะรู้หรือพัฒนาในบางเรื่องให้ดีขึ้น (2) สร้างจากทฤษฎีหรืองานวิจัยที่มีอยู่แล้ว (3) สร้างจากการศึกษานำร่อง และ (4) สร้างจากการคิดสังเคราะห์ขึ้นมาโดยเชื่อมโยงเหตุผลของผู้วิจัยเอง อนึ่งบางการศึกษาไม่จำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดการวิจัย
4. วิธีการศึกษาวิจัย (research methodology)	เป็นการออกแบบแนวทางวิธีการที่จะปฏิบัติจริงในการศึกษา โดยประกอบด้วย การบูรณาการเทคนิคการได้มาซึ่งข้อมูลด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ กล่าวโดยสรุปในขั้นตอนวิธีการศึกษาวิจัยต้องแสดงให้เห็นถึง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างการวิจัยกับกลุ่มประชากร (2) การเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล โดยส่วนใหญ่จะเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถให้ข้อมูลในเรื่องนั้นได้ลึกซึ้งที่สุด (3) วิธีการที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล และ (4) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งรูปแบบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีหลายรูปแบบ ผู้นิพนธ์เสนอรายละเอียดตามข้อ 2

องค์ประกอบสำคัญ	คำอธิบายขององค์ประกอบสำคัญสำหรับการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ
5. ความถูกต้องตรงตามประเด็นของผลการวิจัย (validity)	เป็นการตรวจทบทวนความถูกต้องของผลการศึกษาเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย ในการวิจัยเชิงคุณภาพนิยมทำการตรวจสอบแบบสามเส้าตามแนวคิดของ Denzin (1970) คือ การตรวจสอบสามเส้าได้แก่ การตรวจสอบด้านข้อมูล(data triangulation) ซึ่งได้จากการตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ออกแบบไว้ร่วมกับการสังเกตไปด้วยขณะสัมภาษณ์ (methodological triangulation) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแยกกันก่อนนำข้อมูลมาหาข้อสรุปร่วมกัน(investigator triangulation) ก่อนนำข้อสรุปที่ค้นพบกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (member checking) หรือผู้วิจัยอาจตรวจสอบกับทฤษฎีที่มีอยู่ (theoretical triangulation) หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการแก้ไขข้อมูลตามผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ เขียนอธิบายประเด็นข้อมูลและแปลความหมายเป็นความเรียงจนมั่นใจว่าได้ข้อมูลที่อึดตัว และอภิปรายผลการวิจัย

ชาย โพธิสิตา (Phothisita, 2009) ซึ่งเป็นผู้มีความชำนาญการในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เขียนสรุปเชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญสำหรับการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพโดยได้ดัดแปลงมาจากแนวคิดของ Maxwell (1986) ดังนี้

ภาพ 1 องค์ประกอบของการออกแบบวิจัยและบริบทที่มีผลกระทบต่อการออกแบบวิจัย
ที่มา: คัดลอกมาจาก ชาย โพธิ์สีดา หน้า 115

ตัวอย่างการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสาขาพยาบาลศาสตร์

เพื่อให้เกิดความชัดเจนสำหรับการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพในสาขาพยาบาลศาสตร์ ผู้นิพนธ์เสนอให้เห็นภาพรวมของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิดของชัชวาล วงศ์สารี (Wongsaree, 2015) รายละเอียด ดังนี้

ตาราง 2

ตัวอย่างการออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพสาขาพยาบาลศาสตร์

หัวข้อวิจัย	ประสบการณ์การพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุแบบองค์รวมตามมุมมองของนักศึกษาเจนเนอเรชันแซตโดยใช้ชีवालโมเดล
คำถามการวิจัย	คำถามหลัก ท่านมีมุมมองและประสบการณ์การเรียนรู้/การพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุแบบองค์รวมจากการใช้ชีवालโมเดลอย่างไร เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ละเอียดให้อ่านแนวคำถามตามตารางที่ 2
กรอบแนวคิดการวิจัย	ชีवालโมเดล (CHUTCHAVARN MODEL หรือ “N” MODEL) แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนหลัก 12 ขั้นตอนย่อย ซึ่งสร้างขึ้นจากการผนวกแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านอธิบายรายละเอียด ดังนี้ การนำแนวคิดการใช้สติสัมปชัญญะของชาร์มเมอร์ (Scharmer, C. O., 2007) มาผนวกเพื่อเป้าหมายให้ผู้เรียนเจนเนอเรชันแซตได้ตื่นรู้ เปิดใจกว้างยอมรับความรู้และทักษะที่เป็นพลวัตตามสภาวะแวดล้อมที่แตกต่าง และได้ผนวกแนวคิดการสอนบนคลินิกในวิชาการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่สำหรับนิสิต Generation Z ของชีवाल วงศ์สารี (Wongsaree, 2015) ตามประเด็นที่สอดคล้องกับยุคของนักศึกษาเจนเนอเรชันแซต (ตามรูปที่ 2).....(อธิบายกรอบแนวคิดให้สมบูรณ์ แต่ในตัวอย่างนี้ขอยกมาบางส่วนให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นเท่านั้น).....

ภาพ 2 CHUTCHAVARN MODEL หรือ โมเดลรูปตัวเอ็น (N)

1. ขอบเขตการศึกษาวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตีความตามแนวความคิดปรากฏการณ์วิทยาของ เอ็ดมันด์ ฮัสเลอร์ (Edmund Husserl, 1875-1965) เพื่อศึกษาประสบการณ์การพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุแบบองค์รวมตามมุมมองของนักศึกษาเจนเนอเรชันแซดโดยใช้ซิวาลโมเดล ผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล คือนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ขึ้นฝึกประสบการณ์บนคลินิก คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 30 รายและยินดีเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและบันทึกแบบสัมภาษณ์ตามโครงสร้าง ตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม 2561 ถึงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2561

2. ผู้ให้ข้อมูล: ผู้ให้ข้อมูลเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลและสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่ขึ้นฝึกประสบการณ์บนคลินิกรายวิชาการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 คัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 30 ราย ผู้ให้ข้อมูลทุกคนมีความสามารถในการรับรู้และสื่อความหมายเข้าใจด้วยภาษาไทย มีการมองเห็น การได้ยินปกติ มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ และยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

3. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล: การศึกษาวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เลขที่.....

4. คณะผู้วิจัยวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลโดยชี้แจงให้กลุ่มเป้าหมายทราบรายละเอียดในการทำวิจัยตั้งแต่วันแรกที่ขึ้นฝึกปฏิบัติพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 2 และในวันสุดท้ายหลังการฝึกปฏิบัติวิชาดังกล่าวของแต่ละกลุ่ม ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่ถูกคัดเลือกเป็นรายบุคคลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนละ 15 – 20 นาที พร้อมบันทึกในแบบสอบถามตามโครงสร้าง และสรุปประเด็นทั้งกลุ่มโดยให้ผู้เรียนได้สะท้อนประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จากการพัฒนาทักษะการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุแบบองค์รวมโดยใช้ซิวาลโมเดล โดยใช้เวลา 30 นาที

5. การวิเคราะห์ข้อมูล : ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 5.1) ผู้วิจัยการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นขณะทำการสัมภาษณ์เพื่อจับประเด็นสำคัญใช้สร้างคำถามต่อเนื่องในระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึก 5.2) ถอดเทปแบบคำต่อคำหลังจากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปประเด็นตามขั้นตอนของจีโอจี (Giorgi's thedthod, 1985) โดยอ่านข้อมูลทั้งหมดเพื่อรับรู้ในภาพรวมจัดแยกข้อมูลที่เป็นประสบการณ์ตามมุมมองการใช้ซิวาลโมเดลออกจากข้อความบรรยายของผู้ให้ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Atlas 6.1 หลังจากนั้นทำการเชื่อมโยงความเข้าใจทางจิตวิทยาในแต่ละขั้นตอนตามกรอบแนวคิดการวิจัย และสังเคราะห์ความหมายของประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอนที่ได้ให้มีความสอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ความถูกต้องตรงประเด็น ของผลการวิจัย	ผู้วิจัยทำการตรวจสอบแบบสามเส้าตามแนวคิดของเดนซิน (Denzin, N. K, 1970) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ซึ่งได้จากการตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ออกแบบไว้รวมกับการสังเกตไปด้วยขณะสัมภาษณ์ เน้นการพิจารณาสถานที่ บุคคลและเวลาหากมีความต่างกันข้อมูลอาจต่างกันได้ (methodological triangulation) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแยกกันก่อนนำข้อมูลมาหาข้อสรุปร่วมกัน (investigator triangulation) ก่อนนำข้อสรุปที่ค้นพบกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (member checking) จำนวน 5 คน ผู้วิจัยทำการแก้ไขข้อมูลตามผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ เขียนอธิบายประเด็นข้อมูลและแปลความหมายเป็นความเรียงจนมั่นใจว่าได้ข้อมูลที่อึดตัว
--	--

การวิจัยเชิงคุณภาพ ตัวผู้วิจัยเอง คือ เครื่องมือการวิจัยที่สำคัญที่สุดเพราะจะเป็นคนวิเคราะห์จับประเด็น ถ้ามั่วสับสนก็ไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงจากผู้รู้ที่มีประสบการณ์มากที่สุด แต่อย่างไรก็ตามการเตรียมตัวของผู้วิจัยที่ดีจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ภายใต้เงื่อนไขเวลาที่จำกัด สิ่งที่คุณวิจัยต้องเตรียมตัว ได้แก่ ภาษาถิ่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคและการเผชิญกับความเจ็บป่วย ความเชื่อและวัฒนธรรมประจำถิ่น การแต่งกายที่เหมาะสม สมุดบันทึก เทป ดินสอ ปากกา กล้องถ่ายรูป และแนวข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตาราง 3

ตัวอย่างแนวข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก คัดลอกมาจากชัชวาล วงศ์สารี (Wongsaree, 2018)

คำถามหลัก	ท่านมีมุมมองและประสบการณ์การเรียนรู้/การพัฒนาทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุแบบองค์รวมจากการใช้ชัชวาลโมเดลอย่างไร
คำถามรอง	- ชัชวาลโมเดลพัฒนาทักษะทางคลินิกได้อย่างไรบ้าง - ท่านมีความรู้สึกที่ประทับใจจากการจัดการเรียนการสอนด้วยชัชวาลโมเดลอย่างไรบ้าง - ท่านคิดว่าชัชวาลโมเดลช่วยพัฒนาการเรียนรู้ให้คนในช่วงอายุของท่านด้านใดบ้าง
คำถามลึกลับ	1. ท่านจะให้ความหมายของชัชวาลโมเดลอย่างไรบ้าง 2. ท่านคิดว่าชัชวาลโมเดลช่วยให้ท่านได้เรียนรู้ในการเป็นนักศึกษาพยาบาลที่ดีของพระราชา/การพัฒนาทักษะทั้งการสนทนาด้านสุขภาพและการปฏิบัติการพยาบาล/การทำงานเป็นทีมในวัฒนธรรมที่หลากหลายอย่างไรบ้าง 3. ท่านคิดว่าชัชวาลโมเดลช่วยให้ท่านได้พัฒนาท่านในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้บนคลินิก/การสร้างและสรุปฝังความคิดแบบมีวิจารณญาณ/การดูแลผู้รับบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์/ช่วยสร้างทัศนคติ ความรับผิดชอบและความพร้อมในการทำประโยชน์ต่อวิชาชีพการพยาบาลอย่างไรบ้าง 4. ท่านคิดว่าชัชวาลโมเดลช่วยในท่านได้พัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลภายใต้หลักกฎหมายและจริยศาสตร์ การสะท้อนคิดเนื้อหากระบวนการพยาบาลผ่านฝังความคิดที่ผ่านมาทำให้ท่านมีมุมมองในการสร้างแบบจำลองการเป็นพยาบาลที่ดีในอนาคตได้อย่างไรบ้าง

วิธีการได้มาซึ่งข้อมูล	-การสัมภาษณ์เชิงลึกกรายบุคคล / สทนากลุ่ม
	-การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
	-การจดบันทึก/บันทึกเทป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาศาสนา หมายถึง การจัดกระทำกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคต่างๆ ผ่านกระบวนการตีความข้อมูลด้วยวิธีทางวิจัยเชิงคุณภาพตามสถานการณ์ที่เป็นจริงในสาขาศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการพยาบาล การบริการทางการพยาบาลในคลินิก/ชุมชน และการศึกษาพยาบาล โดยข้อมูลที่ได้ต้องถูกวิเคราะห์สังเคราะห์ออกมาเป็นข้อความที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆตามความเชื่อและความหมายที่บุคคลรับรู้ในสิ่งที่ประสบมาได้ (Poggenpoel, 1998; Whiting, 2001; Hasanvand, Ashktorab, & Seyedfatemi, 2016)

ซึ่งในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นขั้นตอนที่ตีความเชื่อมโยงข้อความประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล (Phothisita, 2009) สร้างเป็นประเด็นหลัก ประเด็นย่อย พร้อมพรรณนาความอธิบายให้เกิดความชัดเจน โดยใช้กระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการ (Miles & Huberman, 1984; Plodpluang, 2013; Phothisita, 2009) ได้แก่ 1) กระบวนการย่อความ (data reduction) เป็นการจัดกระทำกับข้อมูลได้เทคนิคต่างๆให้เหลือเฉพาะข้อความที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอันนำมาสร้างเป็นประเด็นหลัก ประเด็นย่อยได้อย่างมีความหมายและให้คำอธิบายที่ชัดเจนในรายประเด็น 2) การแสดงข้อมูล (data display) เป็นการนำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาให้เห็นความชัดเจนด้วยตัวอักษรที่สื่อความหมายให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ซึ่งข้อมูลที่เขียนในวิจัยเชิงคุณภาพจะไม่นิยมการแสดงผลที่เป็นตัวเลข ดังนั้นตัวเลขที่บ่งบอกจำนวนหากตีความและอธิบายได้ด้วยตัวอักษรจะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่ถูกหลักวิชาการของการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ 3) การหาข้อสรุป ตีความและตรวจสอบความถูกต้องตรงตามประเด็นการวิจัย ยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีต่างๆ จากการทบทวนพบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยามีแนวคิดสำคัญ 2 แนวคิด แบ่งตามนักทฤษฎีที่คิดค้น คือ แนวคิดของ เอ็ด

มันด์ ฮัสเซิร์ล (Edmund Husserl, 1875-1965) และแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Heideggerian, 2003) ซึ่งทั้งสองแนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาจะมีวิธีและรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะ รายละเอียดดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาศาสนาตามแนวคิดของเอ็ดมันด์ ฮัสเซิร์ล (Edmund Husserl, 1875-1965, 2001) แนวคิดนี้จะพิจารณามนุษย์ในฐานะผู้ที่รับรู้โลกและถือว่ามนุษย์อาศัยอยู่ในโลกซึ่งว่าเป็นวัตถุในการรับรู้ของมนุษย์ กล่าวคือแนวคิดนี้มองกายกับจิตแยกส่วนต่อกัน ดังนั้นการทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์จึงเป็นการทำความเข้าใจโครงสร้างการรับรู้ของบุคคลต่อโลกประสบการณ์นั้นๆ การศึกษาตามแนวคิดของฮัสเซิร์ลจึงเป็นการศึกษาที่ไม่เน้นประวัติศาสตร์ภูมิหลังของมนุษย์ แต่จะเน้นการสืบหา/ค้นหาความจริงผ่านโครงสร้างของกระบวนการรับรู้ของบุคคลต่อประสบการณ์ที่บุคคลประสบมา ในแง่การตีความผ่านความเชื่อมุมมองแห่งตนและการให้ความหมายในมุมมองนั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยทำหน้าที่นำความจริงจากประสบการณ์มานำเสนอในแง่คิด มุมมอง ความรู้สึกที่มีความหมายและอธิบายประเด็นให้สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ค้นพบ โดยละเว้นการลำเอียงกับผู้ให้ข้อมูล ละเว้นการเพิ่มเติมแต่งข้อมูลและอคติต่างๆ มีนักวิจัยที่ใช้แนวคิดของฮัสเซิร์ล (Husserlian Phenomenology) ในการศึกษาวิจัยและค้นพบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเฉพาะของตนซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาศาสนาตามแนวคิดของฮัสเซิร์ลที่ได้รับความนิยมมี 3 วิธี (Plodpluang, 2013) ได้แก่ โคลซี (Colaizzi) จีออจี (Giorgi) และแวน คัม (Van Kaam) ในแต่ละวิธีมีสาระสำคัญดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามวิธีของโคลซี (Colaizzi, 1978; Wojnar & Swanson, 2007) วิธีของโคลซีมีจุดเด่นตรงที่มีการเน้นความแม่นยำจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการนำผลการวิจัยกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง แบ่งออก

เป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การถอดเทปหรือเรียงถ้อยคำจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำพร้อมอ่านทบทวนถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกและความเข้าใจในความหมายเหล่านั้นในภาพรวมทั้งหมดทำให้เกิดความเข้าใจในข้อมูล (2) ทบทวน/ตรวจสอบข้อความพร้อมตั้งประเด็นที่เป็นสาระสำคัญ (3) ทำความเข้าใจในข้อความให้ตรงกันกับผู้ให้ข้อมูลพร้อมการให้ความหมายและคำอธิบายที่ถูกต้องตรงกัน (4) จัดหมวดหมู่ข้อความเขียนเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรองโดยให้คำอธิบายประกอบ (5) เขียนพรรณนาเชื่อมโยงผลการศึกษาที่ปรากฏตามปรากฏการณ์วิทยาด้วยการบรรยายและอธิบายให้ตรงประเด็น (6) อธิบายผลการศึกษาให้ละเอียด ชัดเจนที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ภายใต้ระเบียบวิธีการวิจัยกำหนด และ (7) นำผลการศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของความหมายและการอธิบายประเด็น พร้อมปรับแก้ไขให้ครบถ้วนก่อนอภิปรายผลการวิจัยในลำดับถัดไป

2.1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามวิธีของจีโอจิ (Giorgi, 1985) วิธีของจีโอจิมีจุดเด่นตรงที่เป็นวิธีที่สร้างความเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลที่เชื่อมโยงกับภาวะสุขภาพ เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่ที่มีส่วนออกแบบกำหนดทิศทางการดูแลสุขภาพของบุคคล แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การถอดเทปหรือเรียงถ้อยคำจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำพร้อมอ่านข้อความทั้งหมดให้เกิดความรู้สึกที่เป็นความเข้าใจในภาพรวมของชุดข้อมูลการวิจัย (2) แยกแยะสถานการณ์ ความสัมพันธ์ ความหมายและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมออกจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลขณะที่ศึกษาให้ชัดเจน (3) เชื่อมโยงเหตุผลที่เกิดจากการเข้าใจในกระบวนการทางจิตวิทยาที่ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอดผ่านการบอกเล่า อธิบายประสบการณ์ให้ครอบคลุมประเด็นหลักและประเด็นย่อย และ (4) สังเคราะห์ประเด็นหลัก ประเด็นย่อยให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพร้อมยกข้อความที่ได้จากการศึกษาประกอบอธิบายรายประเด็นให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น ก่อนนำผลการศึกษาที่ค้นพบจากการวิจัยกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องและปรับแก้ไขให้ครบถ้วน

2.1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามวิธีของแวน คัม (Van Kaam, 1966) วิธีของแวน คัม มีจุดเด่นตรงที่เน้นการวิจัยทางจิตวิทยาซึ่งประยุกต์

ใช้ได้กับการวิจัยในสาขาพยาบาลศาสตร์ ผู้วิจัยต้องเป็นอิสระจากผู้ให้ข้อมูลทุกขั้นตอน สาระสำคัญทุกประเด็นจะปรากฏเป็นประเด็นย่อยพร้อมการอธิบายข้อความที่ชัดเจนสมบูรณ์ ความน่าเชื่อถือของวิธีนี้อยู่ที่การรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งที่มีความสอดคล้องกันหรือการใช้ผู้วิจัยหลายคนร่วมวิจัยพร้อมอธิบายข้อมูลได้สอดคล้องกัน แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การถอดเทปหรือเรียงถ้อยคำจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำพร้อมจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากการศึกษาให้เป็นหมวดหมู่โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องนั้นๆ และผู้เชี่ยวชาญจะร่วมตรวจสอบข้อมูลทุกขั้นตอน (2) ลดทอนข้อมูลที่ไม่ชัดเจนด้วยการตัดออกหรือนัดเก็บข้อมูลเพิ่มให้เกิดความชัดเจนของข้อมูลที่สลดการซ้ำซ้อนของข้อมูลที่อยู่ในหมวดหมู่เดียวกันก่อนตั้งประเด็นสำคัญโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกันของข้อมูล (3) กำจัดข้อมูลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออก เพื่อให้เหลือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ชัดเจนที่สุด (4) เขียนบรรยาย อธิบายข้อมูลให้สอดคล้องกับสมมติฐานหรือคำถามการวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นหลักและประเด็นย่อย (5) เลือกผู้ให้ข้อมูลที่เคยให้ข้อมูลแล้วเพื่อถามซ้ำคำถามเดิมและตรวจสอบประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลว่าตรงกับข้อค้นพบจากการศึกษาโดยภาพรวมหรือไม่ และ (6) พิจารณาทบทวนประสบการณ์ตามข้อ (5) และเขียนเพิ่มเติมข้อค้นพบจากการศึกษาให้เกิดความสมบูรณ์

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาพยาบาลศาสตร์ตามแนวคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Heideggerian, 2003) แนวคิดนี้เชื่อว่าชีวิตของมนุษย์กับการเปลี่ยนแปลงของโลกไม่สามารถแยกออกจากกันได้นั้นหมายถึงโลกให้ความหมายกับมนุษย์และมนุษย์เองก็ให้ความหมายกับโลก ดังนั้นการทำความเข้าใจประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์จึงเป็นการทำความเข้าใจการรับรู้ของมนุษย์ต่อปรากฏการณ์ภายนอกและการรับรู้ปรากฏการณ์ของมนุษย์ต่อโลกนั้นๆ การศึกษานั้นจึงเน้นประวัติศาสตร์ความเป็นมาภูมิหลังของมนุษย์ และภาษาของมนุษย์ เพื่อให้ได้แนวคิดการดำรงอยู่ของบุคคล เป็นการสืบหา/ค้นหาความจริงจากความเป็นอยู่ การดำรงอยู่ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นว่ามนุษย์เข้าใจเช่นไร และข้อค้นพบจากการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งในกระบวนการตีความของผู้ให้ข้อมูลที่รับรู้ตนเองและมีการสะท้อนคิดเกี่ยวกับตนเองอยู่ก่อนแล้วซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขา

พยาบาลศาสตร์ตามแนวคิดของไฮเดกเกอร์ ที่ได้รับความนิยมมี 3 วิธี (Plodpluang, 2013) ได้แก่ ไคเคิลแมนและอัลเลน (Diekelmann and Allen) เลียนวาร์ด (Leonard) และเบนเนอร์ (Benner) ในแต่ละวิธีมีสาระสำคัญดังนี้

2.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามวิธีของไคเคิลแมนและอัลเลน (Diekelman, Allen, and Tanner, 1989) วิธีของไคเคิลแมนและอัลเลนมีจุดเด่นตรงที่การใช้นามแฝงหรือสัญลักษณ์บ่งบอกที่มาของข้อมูลวิจัยได้และเป็นแนวคิดที่นิยมใช้วิเคราะห์ข้อมูลการศึกษากันเกี่ยวกับการพยาบาลแบบองค์รวม (Wojnar & Swanson, 2007) แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การถอดเทปหรือเรียงถ้อยคำจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำพร้อมอ่านข้อความทั้งหมดให้เกิดความเข้าใจในความรู้สึกของประสบการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอด (2) วิเคราะห์แยกแยะข้อมูลที่สอดคล้องสมบูรณ์และที่ไม่สมบูรณ์ออกจากกัน ก่อนเขียนสรุปข้อความที่มีความหมายที่ให้ความละเอียดในการอธิบายข้อความได้ (3) ทีมนักวิจัย/ผู้วิจัยเขียนคัดลอกเนื้อหาสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์และใส่นามแฝงตามข้อมูลที่ปรากฏ (4) นำข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์แต่เห็นว่ามีสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยมาศึกษาเพิ่มเติมกับตำรา เอกสารทางวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับให้ความหมาย อธิบายข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์นั้นให้เกิดความสมบูรณ์ (5) แยกแยะความเหมือนและความต่างของประสบการณ์ในชุดข้อมูล (6) ค้นหาความสัมพันธ์ของข้อความพร้อมเขียนสาระสำคัญขึ้นเป็นประเด็นหลัก ประเด็นย่อย และ (7) นำผลการวิจัยที่เป็นสาระสำคัญตามประเด็นหลัก ประเด็นย่อยกลับไปตรวจสอบความน่าเชื่อถือตามหลักวิชากับทีม (ทีม หมายถึง นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ และ/หรือผู้ให้ข้อมูล) ก่อนแก้ไขปรับปรุงให้ได้ความสมบูรณ์และอภิปรายผลการวิจัยเป็นขั้นตอนสุดท้าย

2.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามวิธีของเลี่ยนวาร์ด (Leonard, 1989) วิธีของเลี่ยนวาร์ดมีจุดเด่นตรงที่ผู้วิจัยจะพยายามอธิบายสาเหตุที่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นวิธีนี้ผู้วิจัยจะต้องมีประสบการณ์กับความรู้เดิมในเรื่องที่ศึกษาอย่างเพียงพอที่ค้นหาความสัมพันธ์จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลได้ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การถอดเทปหรือเรียงถ้อยคำจากการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำพร้อมฟังเทปหรืออ่านบทสนทนาหลายๆครั้งจนเข้าใจประสบการณ์

ที่ชัดเจน (2) เขียนความสัมพันธ์ของข้อมูลโดยแยกแยะประเด็นหลัก ประเด็นย่อยเท่าที่อธิบายได้ไว้เป็นส่วนๆ (3) จัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์ตามประเด็นหลัก ประเด็นย่อย ผนวกธีม (Theme) ที่เป็นเรื่องเดียวกันเข้าด้วยกัน (4) อธิบายคำที่เป็นจุดสะท้อนประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลและให้ความหมายเชื่อมโยงภาพเหตุการณ์ระหว่างเก็บข้อมูลสะท้อนความรู้สึกของผู้ให้ข้อมูลต่อความหมายของประสบการณ์ให้เกิดความชัดเจนในแต่ละประเด็น และ (5) เขียนสรุปสาระสำคัญ (Theme) ทั้งประเด็นหลักและประเด็นย่อยที่มีความสัมพันธ์กันตามความหมาย/ตามพฤติกรรม ให้เข้าใจชัดเจนตามขอบเขตของความหมายหรือธีมนั้นๆ

2.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตามวิธีของเบนเนอร์ (Benner, 1994) วิธีของเบนเนอร์นิยมใช้กับการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ต่อยอดทางประสบการณ์หรือกระบวนการที่มีอยู่เดิมจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กระบวนการ ได้แก่ (1) วิเคราะห์กระบวนการที่สัมพันธ์ทุกมิติทางประสบการณ์ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล โดยพยายามอธิบายคำตามสถานการณ์ให้ได้ความหมายที่สื่อถึงพฤติกรรมที่ชัดเจนหรือที่เป็นประเด็นมากที่สุด (2) วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (thematic analysis) ข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลทุกคน โดยจัดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องของเนื้อหาสาระด้วยให้รหัสข้อมูลก่อนสรุปรวมโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลสร้างเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อยที่สัมพันธ์กัน (3) เขียนประเด็นจากข้อค้นพบพร้อมอธิบายการเป็นแบบอย่างที่ดีของปรากฏการณ์นั้นๆ เพื่อให้ความหมายในสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงหรือที่เกี่ยวข้องได้

บทสรุป

การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพให้มีความสำคัญกับคำถามการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้รู้จริงในเรื่องที่นักวิจัยสนใจศึกษาซึ่งต้องมีวัตถุประสงค์เฉพาะในการดำเนินการศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพที่จะออกแบบการวิจัยได้ตินักวิจัยต้องมีทักษะการเก็บข้อมูลการวิจัยที่ดี มีจริยธรรมในการวิจัยและต้องรู้บริบทหรือบุคคลที่นักวิจัยกำลังศึกษาวิจัยเป็นอย่างดีด้วย นักวิจัยเชิงคุณภาพต้องมีการทบทวนวรรณกรรมแต่จะมีกรอบแนวคิดการวิจัยหรือไม่ก็มีกรอบแนวคิดการวิจัยก็ได้ ปัจจุบันในสาขาพยาบาล

ศาสตร์นิยมศึกษาด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวปรากฏการณ์วิทยาที่ได้อธิบายไว้ในข้างต้น การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาพยาบาลศาสตร์ตามแนวคิดของฮัสเซิร์ลและตามแนวคิดของไดเคิลแมนและอัลเลน มีความแตกต่างกันตั้งแต่พื้นฐานของความเชื่อที่ก่อเกิดประสบการณ์ของบุคคล แตกต่างกันในวิธีวิทยาของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามรูปแบบปรากฏการณ์วิทยา ดังนั้นผู้วิจัยควรตระหนักถึงการออกแบบวิธีวิจัยโดยเฉพาะ

การตั้งคำถามการวิจัยจะต้องยึดโยงกับแนวคิดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาตั้งแต่เริ่มต้นก่อนลงมือศึกษาวิจัย เพราะการตีความของแต่ละวิธีให้ความละเอียดอ่อนที่สร้างความชัดเจนในความสัมพันธ์ทางประสบการณ์ที่แตกต่าง การออกแบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยาในสาขาพยาบาลศาสตร์จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างชัดก่อนวางแผนศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ

References

- Benner, P. (1994). *Interpretive phenomenology: embodiment caring and ethics in health and illness*, USA: SAGE publication. Inc.
- Scharmer, C. O. (2007). *Theory U: Leading from the emerging future. A social technology of freedom (working title)*. USA: MIT Sloan School of Management Presencing Institute
- Colaizzi, P. F. (1978). *Psychological research as the phenomenologist views it in existential phenomenological alternatives for psychology*. London: Oxford University Press.
- Diekelmann, N., Allen, D., & Tanner, C. A., (1989). *The nln criteria for appraisal of Baccalaureat Programs: a critical hermeneutic analysis* (No. 15). [n.p.]: Natl League for Nursing Pr.
- Denzin, N. (1970). Strategies of multiple triangulation. *The research act in sociology: a theoretical introduction to sociological method*, 297-313.
- Giorgi, A. (1985). Sketch of a psychological phenomenological method. *Phenomenology and Psychological Research*, 8-22.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth generation evaluation*. [n.p.]: Sage publications.
- Hasanvand, S., Ashktorab, T., & Seyedfatemi, N. (2016). The analysis of phenomenological experiences based on Giorgi method. *Advances in Nursing & Midwifery*, 25(89), 69-80.
- Husserl, E. (1965). *Phenomenology and the crisis of philosophy: philosophy as rigorous science, and philosophy and the crisis of European man*. New York: Harper & Row
- Husserl, E. (2001). *Analyses concerning passive and active synthesis: lectures on transcendental logic* (A. J. Steinbeck, Trans.) Boston: Kluwer Academic.
- Laverty, S. M. (2003). Hermeneutic phenomenology and phenomenology: a comparison of historical and methodological considerations. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(3), 21-35.
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: an interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis: a sourcebook of new methods. In qualitative data analysis: a sourcebook of new methods*. Sage publications.
- Oumtane, A. (2016). *Nursing qualitative research*. (3rd ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (inThai)

- Phothisita, C. (2009). *Science and art of qualitative research*. (4th ed.). Bangkok: Amarin Printing & Publishing. (inThai)
- Poggenpoel, M. (1998). Data analysis in qualitative research. *Research at grass roots: A primer for the caring professions*, 334-353.
- Plodpluang, U. (2013). Data analysis in phenomenology studies. *Nursing Journal of The Ministry of Public Health*, 23(2), 1-10. (inThai)
- Srisatidnarakoorn, B. (2010). *Nursing research methodology*. (5th ed.). Bangkok: U & I Inter Media. (inThai)
- Van Kaam, A. (1966). *Existential foundation of psychology*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Whiting, L. (2001). Analysis of phenomenological data: personal reflections on Giorgi's method. *Nurse Researcher (through 2013)*, 9(2), 60.
- Wojnar, D. M., & Swanson, K. M. (2007). Phenomenology: an exploration. *Journal of Holistic Nursing*, 25(3), 172-180.
- Wongsaree, C. & Pongboriboon, U. (2014). *Law and ethics in nursing profession and related law*. Bangkok: NP Press Limited Partnership. (inThai)
- Wongsaree, C. (2015). Generation z clinical teaching in adult nursing practicum course for generation z collegian. *Journal of Boromarajonani College of Nursing*, Bangkok, 31(2), 130-140. (inThai)
- Wongsaree, C. (2018). Experience in developing of holistic care nursing practice skills for adult and gerontological by using Chuchavarn model's according to the view of the generation z nursing student. *College of Nursing and Health*, Suansunandha Ratchabhat University. Bangkok: Research report. (inThai)

